

Updating Venuskunst, het levensgrote beeld uit Sanliurfa

Links: het beeld uit Sanliurfa, nu in de Yemina-hal in het museum aldaar, eigen foto

Midden: de eerder beschreven pijler uit de Navelberg, in de nabijheid van Sanliurfa

Rechts: het grote beeld in andere belichting. Zie verslag Lydia Ruyle onder de volgende link:

https://www.academia.edu/12783361/2012_Visit_to_Gobekli_Tepe

Het beeld uit de Sanliurfa. Dit grote beeld van ca 1 meter is afkomstig uit de oude stad Urfa, thans Sanliurfa, in Zuidoost-Turkije. Het dateert uit 9600 v. Chr.¹ Het massieve levensgrote beeld van kalksteen wordt in het oude deel van de stad Urfa gevonden wanneer men hier een ondergrondse parkeergarage bouwt. Momenteel staat het in het plaatselijke museum van de stad, nu Sanliurfa geheten, naast allerlei dierfiguren die in Göbekli Tepe gevonden zijn. Dat was althans de situatie in 2007 toen ik hier was. Nu het museum verbouwd is, is de opstelling anders.

Het beeld in de oude opstelling van het museum te Sanliurfa in 2007, eigen foto.

Is het grote beeld uit Sanliurfa mannelijk? De archeoloog Klaus Schmidt – hij leidt aanvankelijk de opgraving bij Göbekli maar overlijdt helaas in 2014 overleden; ik ontmoet hem in 2007 op de opgraving – beschrijft in zijn boek *'Sie bauten die erste Tempel'* uit 2006 het beeld als een 'man', die duidelijk zichtbaar de handen op de fallus houdt'.² Het beeld lijkt een masker te dragen en toont grote zwarte ogen. De **dubbele V-vorm** bij de hals van een ketting of kleding en de **gordel met gesp** met de naar beneden afhangende dierhuiden plus daar weer onder de **holte die met rode oker** gevuld is, zijn symbolen van het vrouwelijke. Daarnaast houdt het beeld de handen op de onderbuik bij die holte, een sacraal-vrouwelijke houding, met aandacht voor de baarmoeder, van waaruit nieuw leven gebaard en geboren wordt.

Op de pijlers in de megalithische structuren op de Navelberg die in de nabijheid ligt van de stad Sanliurfa komen wij eenzelfde type gordel met daarboven de handen en daaronder de afhangende dierhuiden. Het lijkt op een voorouderfiguur.

In 2015 is het beeld nog steeds mannelijk. In de catalogus *'Anatolia'* uit 2015 - uitgegeven ter gelegenheid van een prestigieuze tentoonstelling in Brussel - schrijft de Turkse toparcheoloog Mehmet Özdoğan over de grote kunst in Göbekli Tepe in Zuidoost-Turkije: *'De meeste beeldhouwde figuren zijn mannelijk omdat ze, zoals een levensgroot beeld uit de Yenima-hal van Sanliurfa, ityfallisch zijn'*. Ook hij acht, net als Klaus Schmidt, het beeld mannelijk.

Links: afbeelding uit het reisverslag van Lydia Ruyle 'On the Trail of the Mothergoddess in Anatolia'
Rechts: kleurrijke 'goddessbanners' of godinbanieren van Lydia Ruyle.

Een vrouwvriendelijke benadering. Godinonderzoekers zien het anders. Neem wijlen Lydia Ruyle, een bijzondere vrouw, kunsthistorica, creatrix van vele 'goddessbanners' (godinbanieren) en matriarchaatsonderzoekster. Ik ontmoet haar op diverse matriarchaatscongressen in Toronto, in Rome, in Duitsland en in Zwitserland.³ Zij en haar Amerikaanse gezelschap van godinonderzoekers (goddess scholars) maken in 2012 een reis door Anatolia onder de titel 'On the trail of the Mothergoddess in Anatolia'.⁴ Lydia schrijft:

'The Sanliurfa Museum titles this large statue a male. Miriam Robbins Dexter and Victor Mair describe her as a "displaying female image". There is a hole under the hands holding the labia which has traces of red ochre on the stone indicating ritual use. On the T-shaped pillar, the belt under the hands can be read as a U-shaped yoni with labia, arrow pointing to labia, or it can be read as testicles and penis. What do you see? The V shaped adornment on the chest can be seen on female stone figures in Neolithic Europe. The humans who built Göbekli Tepe invested massive energies and resources to create large rock cut circular structures. The pillars themselves seem to indicate a human body with a T shaped head. Some of the pillars have bas reliefs of animals, birds and insects carved on them. Some of them wear belts. What do the structures tell us about the culture? What do they mean? One interpretation I would suggest is that the stone circles on Navel Mountain were a structural metaphor for birth and rebirth to continue the cycle of life. Since birth is a process only experienced by women, it seems obvious to me that Gobekli Tepe represents birth'.

Foto uit 2012 uit het reisverslag van Lydia Ruyle uit het verbouwde museum met de zg 'totempaal'

Mijn bezoek in 2007. Ik heb zelf in 2007 in de primitieve hal van het toen nog niet verbouwde museum in Sanliurfa lang voor dat vrijwel menshoge, massieve beeld gestaan. Het stond toen naast beelden van dieren; ik herken ze op bovenstaande foto die na de verbouwing van het museum gemaakt is. Op dat moment in 2007 was ik in complete verwarring. Er waren toen enkel dit beeld en enkele diersculpturen, meer was er niet in het museum over de Navelberg...

Het beeld was stoer en straalde een soort onvergankelijke oerkracht die toen heel mannelijk overkwam, maar toch herkende ik vrouwelijke symbolen. Ik wist het toen niet meer. En nog steeds vind ik het beeld moeilijk te duiden. Het beeld tilt je boven de bestaande kaders uit. Sowieso is het een voorouderlijke figuur. Het is geen man...maar betekent dit dat het daarom per definitie een vrouw is? Ik ga terug naar dat moment dat ik voor het beeld stond en geniet van de onbekende en ongekende oerkracht die het uitstraalt... En dan zie ik weer dat gat met de rode oker voor mij...Ja, het moet toch vrouwelijk zijn...

Annine van der Meer, februari, 2019
©anninevandermeer

Zie voor meer info over het beeld uit Sanliurfa en Göbekli Tepe in het verslag dat Lydia Ruyle schreef over haar reis 'On the trail of the Mothergoddess in Anatolia' onder de volgend link https://www.academia.edu/12783361/2012_Visit_to_Gobekli_Tepe.

¹ *The Language of MA* dl II h 7, p. 503 [II.7.1]

² Klaus Schmidt, *Sie Bauten die ersten Tempel, Das rätselhafte Heiligtum der Steinzeitjäger*, München, 2006, 201.

³ Zie www.anninevandermeer.nl voor verslagen van deze congressen.

⁴ Lydia Ruyle, 'Visit to Göbekli Tepe', 2012, PDF on line: Tekst bij 'On the trail of the mothergoddess in Anatolia', September, 2012: https://www.academia.edu/12783361/2012_Visit_to_Gobekli_Tepe